Toelichting op het Convenant Gelders bibliotheekwerk

Versie 1.0

Samengesteld in opdracht van de stuurgroep Gelders bibliotheekwerk

Toelichting

1 Over deze toelichting

Dit document geeft uitleg en achtergrondinformatie bij het Convenant Gelders bibliotheekwerk. Het convenant is het beknopte document waarin de stelselpartners hun gezamenlijke ambities, doelen en bijdragen verwoorden. Door dit convenant te ondertekenen maken zij kenbaar waar ze 'vóór zijn'. Deze toelichting beschrijft waar diezelfde partners ván zijn. Hier vindt u wie welke rol heeft, wat de wet vraagt, hoe de Gelderse instrumenten werken en hoe wij samenwerken.

Deze toelichting is niet ondertekend en wordt naast het convenant gepubliceerd. Het is ook te lezen als achtergrondinformatie en naslagwerk. De tekst bevat daarom verschillende links die u naar verdiepende informatie leiden. Cijfers en referentiewaarden in deze toelichting zijn geen afspraken. De procedurele afspraken staan in het convenant zelf. Een overzicht van de ondertekenaars vindt u in bijlage 1 bij het convenant.

Waar vindt u de stukken. Het convenant, deze toelichting en het Gelders format meerjarenplan Wsob staan op de websites van VNG Gelderland en Rijnbrink.
De vergaderstukken van de stuurgroep staan op de website van VNG Gelderland.
Vragen kunt u stellen via bibliotheekwerk@gelderland.nl.

Begrippen in het kort

Begrip	Omschrijving
AMvB, Bsob	De algemene maatregel van bestuur bij de Wsob, het Besluit openbare bibliotheekvoorzieningen. Het bevat de eisen aan het gemeentelijke meerjarenplan.
Convenant Gelders bibliotheekwerk	Het kader waarin de stelselpartners vastleggen wat zij samen willen bereiken en wat zij van elkaar mogen verwachten. De afspraken zijn niet in rechte afdwingbaar en vallen buiten het interbestuurlijk toezicht.
Gelders dashboard	Het instrument dat het Gelders peil zichtbaar maakt en de ontwikkeling volgt. Rijnbrink ontwikkelt en beheert het, met openbare gegevens en informatie uit de meerjarenplannen. Het helpt om van elkaar te leren en maakt zichtbaar waaraan wij nog willen werken. Het is geen afrekenmodel en geen ranglijst.
Gelders format	Het instrument voor het gemeentelijk meerjarenplan. Het bestaat uit een handleiding en een invuldocument. Een plan dat er volledig en correct mee is ingevuld, voldoet aan de eisen van de wet. Het format is een hulpmiddel. Het gebruik ervan wordt gestimuleerd maar is niet verplicht.
Gelders peil	Het niveau van het Gelders bibliotheekwerk op een bepaald moment, in cijfers. Het Gelders peil is een meting en geen norm. Rijnbrink rapporteert er één keer per jaar over.
Gelderse ambitie	De beste bibliotheek voor elke Gelderlander: iedere Gelderlander heeft nu en in de toekomst binnen redelijke afstand laagdrempelig toegang tot een professionele, eigentijdse bibliotheekvoorziening. Die bibliotheek sluit aan bij de specifieke behoefte van de lokale gemeenschap, onder meer door samen te werken met lokale maatschappelijke organisaties. De vijf doelen in het convenant werken de ambitie uit.
Interbestuurlijk toezicht (IBT)	Het toezicht van de provincie op de wettelijke zorgplicht van gemeenten, op basis van het meerjarenplan. De afspraken in het Convenant Gelders bibliotheekwerk vallen daarbuiten.
Meerjarenplan	Het wettelijk verplichte plan waarin de gemeente beschrijft hoe zij de zorgplicht invult. Het college stelt het elke vier jaar vast en betrekt daarbij de lokale bibliotheek.
Ontwikkelagenda	Wat de stelselpartners samen willen onderzoeken of ontwikkelen (paragraaf 9).
Provinciale ondersteuningsinstelling (POI)	De instelling die bibliotheken ondersteunt. In Gelderland is dat Rijnbrink. Rijnbrink wordt gefinancierd door provincie Gelderland en heeft eigen wettelijke taken.
Stelselpartners	Gemeenten, bibliotheken, provinciale ondersteuningsinstelling Rijnbrink en provincie Gelderland.

Begrip	Omschrijving
Stuurgroep Gelders bibliotheekwerk	De stuurgroep bestaat uit drie wethouders namens VNG Gelderland, drie directeur-bestuurders van bibliotheekorganisaties namens de Samenwerkende Gelderse Bibliotheken (SGB) en de directeur-bestuurder van Rijnbrink. Een vertegenwoordiger vanuit het college van Gedeputeerde Staten is voorzitter.
Wsob	De gewijzigde Wet stelsel openbare bibliotheekvoorzieningen. In deze wet is de zorgplicht van gemeenten voor de bibliotheekvoorziening vastgelegd en de zorgplicht van provincies voor de provinciale ondersteuningsinstelling.

2 Totstandkoming convenant

De stelselpartners zien de gewijzigde Wsob als een verbetering en erkenning van het belang van bibliotheken. De wet maakt duidelijker welke rollen de verschillende stelselpartners hebben en hoe zij samen verantwoordelijkheid dragen voor het hele stelsel. De zorgplicht van gemeenten, het interbestuurlijk toezicht daarop van provincies en de zorgplicht van provincies voor een provinciale ondersteuningsinstelling zijn welkome aanpassingen aan de huidige situatie. De wet alleen is echter niet voldoende om het Gelders bibliotheekwerk toekomstbestendig te houden. De zorgplicht biedt een wettelijke ondergrens. Zij zegt niets over goed bibliotheekwerk dat aansluit bij de Gelderse situatie, over gezamenlijke ambities of over de manier waarop stelselpartners elkaar aanspreken op de uitvoering. De stelselpartners kiezen daarom voor een stimulerende aanpak. We werken aan duurzame maatschappelijke impact door kennisdeling, bestuurlijke afstemming en gezamenlijke ondersteuning. Dat doen we als gelijkwaardige partners, met oog voor lokale verschillen en met respect voor elkaars dilemma's en mogelijkheden. We leggen vast wat onze ambitie is, hoe we daarnaartoe willen werken en spreken uit wat we van elkaar mogen verwachten.

De Gelderse ambitie luidt:
Iedere Gelderlander heeft nu en in de toekomst binnen redelijke afstand laagdrempelig toegang tot een professionele, eigentijdse bibliotheekvoorziening. Die bibliotheek sluit aan bij de specifieke behoefte van de lokale gemeenschap, o.a. door samen te werken met lokale maatschappelijke organisaties.

Deze ambitie is vertaald in de volgende doelen:
- Vergroten van maatschappelijke impact;
- Uitbreiden van bereikbaarheid en toegankelijkheid;
- Bevorderen van professionele kwaliteit;
- Werken aan een gezamenlijke taal, stuurgetallen en transparantie;
- Kansen creëren door samenwerking.

Het convenant geeft een meer uitgebreide beschrijving van de doelen.

Het proces:
Belang voor gemeenten. Bibliotheken zijn laagdrempelige voorzieningen in een landelijk dekkend netwerk. Via de bibliotheek bereiken gemeenten tegen relatief lage kosten kwetsbare doelgroepen. De bibliotheek draagt bij aan kansengelijkheid, bestaanszekerheid, participatie, leefbaarheid en de lokale economie. In ten minste 22 van de 51 Gelderse gemeenten staat de bibliotheek in het coalitieakkoord.

Netwerk onder druk. Bibliotheken hebben te maken met stijgende kosten, een krappe arbeidsmarkt, een groeiend aantal taken en tijdelijke geldstromen. Gemeentelijke subsidies staan onder druk door krappe gemeentefinanciën. Dat maakt heldere afspraken op lokaal niveau over ambitie en bekostiging nodig. Paragraaf 8 geeft de cijfers weer.

Stappen. In juni 2026 is in rondetafelbijeenkomsten de eerste inbreng opgehaald. Daarna volgden conceptversies, besproken in de projectgroep en een meeleesgroep. Een concept lag op 16 september 2026 voor tijdens een bestuurlijke bijeenkomst in Arnhem. Wethouders, bibliotheekdirecteuren en beleidsadviseurs toetsten het concept aan vijf tafels.

Opbrengst bijeenkomst. Deelnemers vroegen om een kernachtig convenant dat de lokale eigenheid en autonomie respecteert en niet herhaalt wat landelijk al is afgesproken. Zij vroegen de maatschappelijke impact centraal te stellen, voorzichtig te zijn met cijfers, het Gelders dashboard niet als afrekenmodel te gebruiken en de bevoegdheden bij het college te houden. Op basis daarvan is het convenant opnieuw opgebouwd: een kernachtig convenant met toelichting in dit aparte document.

Vervolg. De stuurgroep heeft het convenant op 12 november 2026 vastgesteld. Daarna volgt besluitvorming colleges, raden van toezicht en Gedeputeerde Staten. De stelselpartners ondertekenen het convenant digitaal in de eerste twee weken van januari 2027 en presenteren het convenant feestelijk tijdens de Nationale Voorleesdagen, van 20 tot en met 31 januari 2027.

3 Uitgangspunten

De volgende uitgangspunten liggen aan de basis van het convenant:

Gezamenlijke verantwoordelijkheid. De stelselpartners zijn samen verantwoordelijk voor het Gelders bibliotheekstelsel, ieder vanuit de eigen rol.

Gelijkwaardigheid. Elke stelselpartner is onmisbaar voor het succes van de afspraken, vanuit de eigen rol, taken en verantwoordelijkheden.

Lokale verschillen. Wij hebben oog voor lokale verschillen. Die zijn kenmerkend voor Gelderland en bepalen mede welke afspraken wij met elkaar maken. Met begrip voor elkaars dilemma's gaan wij voor het hoogst haalbare.

Ontwikkeling. Het convenant is de basis voor een ontwikkelproces. Goed bibliotheekwerk beweegt mee met de maatschappelijke context, dus blijft ook ons stelsel zich ontwikkelen.

Bestaande afspraken. Wij zijn gecommitteerd aan afspraken waar de sector al overeenstemming over heeft, zoals het landelijk Bibliotheekconvenant 2024-2027 en de bijbehorende Netwerkagenda die door alle stelselpartners ondertekend zijn. Bibliotheken borgen kwaliteit via het certificeringskader Kwaliteit in beeld. Zij worden in staat gesteld het sectorale kwaliteitskader, de cao en de drie culturele codes na te leven (Governance Code Cultuur, de Fair Practice Code en de Code Diversiteit & Inclusie).

Eigen keuzes. De afspraken respecteren de autonomie en de bevoegdheden van de stelselpartners. Ieder houdt de vrijheid om eigen keuzes te maken, zoals over de inzet van middelen en over het eigen beleid.

Niet onnodig moeilijk. Waar mogelijk sluiten wij aan bij wetgeving en bij landelijke en sectorale kaders, vermijden wij extra administratie en gebruiken wij zo veel mogelijk bestaande (openbare) gegevens.

Buiten het toezicht. De afspraken in het convenant maken geen deel uit van de toetsing door het interbestuurlijk toezicht.

4 Wat de gewijzigde Wsob verplicht

Stand van de wetgeving (12 november 2026). Het wetsvoorstel ligt bij de Tweede Kamer; op 13 juli 2026 verscheen een nota van wijziging. Grote inhoudelijke wijzigingen worden niet verwacht. De gewijzigde wet treedt naar verwachting op 1 juli 2027 in werking. Gemeenten dienen hun eerste meerjarenplan uiterlijk 1 juli 2028 in. De eerste versie van de algemene maatregel van bestuur (AMvB), het Besluit openbare bibliotheekvoorzieningen (Bsob), is gepubliceerd voor internetconsultatie. Dat besluit bevat de eisen aan het meerjarenplan. De wet en de AMvB kunnen nog wijzigen. Wij gaan dan uit van de gewijzigde tekst. Deze toelichting passen we zo nodig aan.

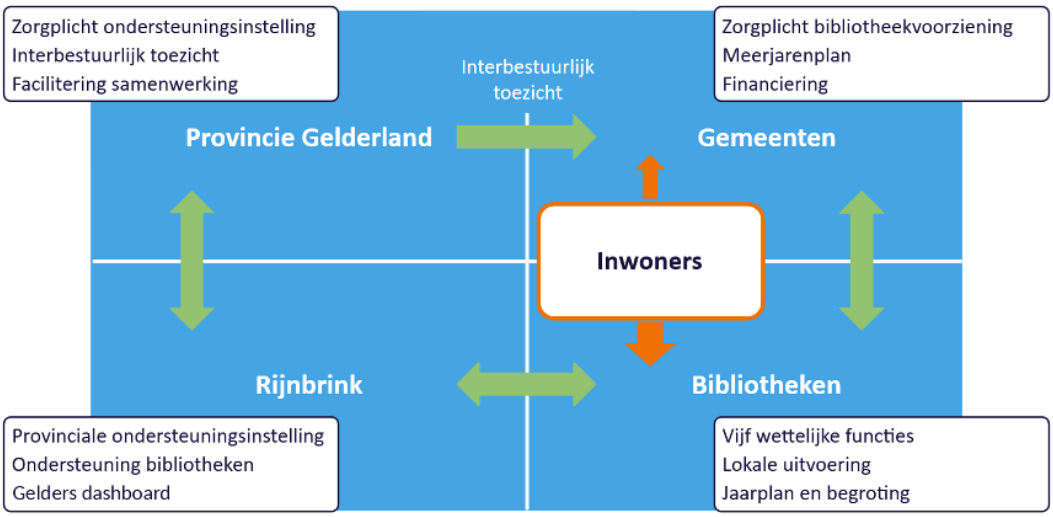
De wetswijziging heeft vooral tot doel de toegankelijkheid, bereikbaarheid en duurzame kwaliteit van de bibliotheekvoorzieningen voor inwoners te versterken en vergroten. Daarom benadrukt de wet onder meer de gezamenlijke verantwoordelijkheid van de landelijke en regionale stelselpartners voor het bibliotheekstelsel. De omschrijving van ieders bijdrage en herdefiniëring van wettelijke taken maken duidelijk dat iedereen een eigen rol en verantwoordelijkheid heeft en dat partijen onderling afhankelijk zijn van elkaar. Dit blijkt bijvoorbeeld uit de zorgplicht van gemeenten en van provincies. En uit de verbreding van de innovatietaak van de POI's naar het hele stelsel.

Voor meer achtergrondinformatie over de wetswijziging verwijzen wij u graag naar de site van VNG Gelderland. In de inleiding op het Gelders format meerjarenplan Wsob vindt u meer uitleg over de zorgplicht van gemeenten en de manier waarop gemeenten in een meerjarenplan kunnen onderbouwen hoe zij aan de zorgplicht voldoen.

5 Rollen en verantwoordelijkheden binnen het Convenant Gelders bibliotheekwerk

Elke stelselpartner heeft een eigen rol. Een deel volgt uit de wet, een deel uit het convenant. Per partner staat hieronder eerst wat de wet vraagt en daarna wat de partner vanuit het convenant bijdraagt.

Stelselpartners en inwoners

Gemeenten

Wat de wet vraagt. Gemeenten voorzien in een aanbod van bibliotheekvoorzieningen dat binnen redelijke afstand voor inwoners toegankelijk is. Ten minste één voorziening vervult alle vijf wettelijke taken van een lokale bibliotheek (Art. 5 Wsob), heeft een fysieke collectie en beschikt over een professionele personeelsbezetting. Het college stelt elke vier jaar een meerjarenplan vast. Het meerjarenplan beschrijft ook welke bijdrage de bibliotheek levert aan lokale maatschappelijke opgaven en hoe zij dat doet. Het meerjarenplan is een verantwoordelijkheid van de gemeente, die de lokale bibliotheek betrekt bij het opstellen ervan. Na vaststelling en publicatie stuurt de gemeente een afschrift aan Gedeputeerde Staten.[1]

1 Artikel 6 Wsob, zoals voorgesteld in wetsvoorstel 36 902, gewijzigd voorstel na de nota van wijziging van 13 juli 2026. Het overgangsrecht geeft gemeenten de eerste drie kalenderjaren na inwerkingtreding om te voldoen aan de eis van een aanbod binnen redelijke afstand (artikel 6, eerste lid).

Wat de gemeente bijdraagt. Gemeenten dragen zorg voor voldoende financiering, zodat de bibliotheek haar vijf wettelijke taken, de cao en het certificeringskader Kwaliteit in beeld en de drie culturele codes kan naleven. Het Rijk stelt vanaf 2027 structureel extra middelen beschikbaar voor de bibliotheek (paragraaf 8). Gemeenten houden de vrijheid om eigen keuzes te maken over de bestemming van deze middelen. De fysieke collectie en de professionele bezetting zijn onderdeel van de zorgplicht van de gemeente, niet een eis die de gemeente aan de bibliotheek stelt. De zorgplicht heeft ook betrekking op duurzame huisvesting. Waar passend, verkennen gemeenten huisvesting in een multifunctionele accommodatie.[2] Zij zoeken in afstemming met de bibliotheken naar samenwerking met andere gemeentelijke beleidsterreinen (onderwijs, sociaal domein, gezondheid en economie) en met buurgemeenten.

2 Een multifunctionele accommodatie huisvest meerdere organisaties met elkaar versterkende dienstverlening in één gebouw, bijvoorbeeld een bibliotheek en een welzijnsorganisatie.

Bibliotheken

Wat de wet vraagt. Bibliotheken vervullen vijf functies (artikel 5 Wsob): kennis en informatie ter beschikking stellen; mogelijkheden bieden tot ontwikkeling en educatie; lezen bevorderen en laten kennismaken met literatuur; ontmoeting en debat organiseren; en laten kennismaken met kunst en cultuur. Zij werken vanuit de waarden onafhankelijkheid, betrouwbaarheid, toegankelijkheid, pluriformiteit en authenticiteit (artikel 4 Wsob). Zij ondersteunen het onderwijs (artikel 8, onder f) en bevorderen het lezen bij onderwijsinstellingen (nieuw artikel 8a). Voor het lenen door personen jonger dan 18 jaar vragen zij geen contributie (artikel 13). Samen met de andere deelnemers aan het netwerk wisselen zij kennis uit en werken zij aan innovaties (nieuw artikel 8, onder g).

Wat de bibliotheek bijdraagt. Bibliotheken borgen kwaliteit via het certificeringskader Kwaliteit in beeld. De Certificeringsorganisatie Bibliotheekwerk, Cultuur en Taal (CBCT) toetst als onafhankelijke organisatie de kwaliteit, de professionaliteit van medewerkers en de toekomstbestendigheid van bibliotheekorganisaties. Zij worden in staat gesteld het sectorale kwaliteitskader, de cao en de codes na te leven: de Governance Code Cultuur, de Fair Practice Code en de Code Diversiteit & Inclusie. Zij vertalen de afspraken naar passende lokale dienstverlening en beschrijven in hun jaarplan en begroting hoe zij bijdragen aan het meerjarenplan van de gemeente. In het verband van de Samenwerkende Gelderse Bibliotheken (SGB) stellen zij het Gelders Netwerkplan op. Daarin staat welke projecten de bibliotheken samen en met begeleiding van Rijnbrink oppakken voor het Gelders bibliotheeknetwerk.[3]

3 Het Gelders bibliotheeknetwerk bestaat uit de Gelderse bibliotheken en Rijnbrink.

Rijnbrink

Wat de wet vraagt. Rijnbrink is de POI van Gelderland. Rijnbrink verricht ondersteunende activiteiten voor de lokale bibliotheken, biedt kennis en advies over inrichting, exploitatie en doorontwikkeling en werkt samen met andere POI's, vooral op het gebied van innovatie. Rijnbrink verzorgt het interbibliothecair leenverkeer binnen Gelderland en, samen met de andere POI's, tussen de provincies (artikel 16 Wsob, zoals voorgesteld).

Wat Rijnbrink bijdraagt. Rijnbrink ontwikkelt en beheert het Gelders dashboard en rapporteert jaarlijks over het Gelders peil. Rijnbrink ondersteunt bibliotheken bij de opgaven uit het landelijk Bibliotheekconvenant, het Gelders Netwerkplan en het convenant. Ze kan bibliotheken en hun gemeenten begeleiden bij het opstellen van meerjarenplannen. Rijnbrink stelt jaarlijks een activiteitenplan op dat aansluit bij het Gelders Netwerkplan en de basis vormt voor de subsidieaanvraag bij de provincie. Samen met de provincie en de andere stelselpartners geeft Rijnbrink invulling aan kennisdeling met en tussen gemeenten. Rijnbrink voert deze taken uit volgens de afspraken met de provincie. Rijnbrink evalueert periodiek de samenwerking met en de dienstverlening aan de bibliotheken en overlegt regelmatig met de provincie.

Provincie Gelderland

Wat de wet vraagt. Gedeputeerde Staten zorgen dat er een POI werkzaam is voor de bibliotheken in de provincie (artikel 16, eerste lid, Wsob, zoals voorgesteld). Provincie Gelderland doet dat met een subsidie aan Rijnbrink. De provincie houdt interbestuurlijk toezicht op de zorgplicht van gemeenten, binnen de Wet revitalisering generiek toezicht en het eigen Uitvoeringsprogramma interbestuurlijk toezicht 2025-2028.[4] Het IBT toetst alleen de wettelijke zorgplicht via het meerjarenplan, niet de afspraken uit het convenant.

4 Provincies hebben enige ruimte om het IBT naar eigen inzicht in te vullen. Zodra de wettekst definitief is, werkt de provincie het toezicht op het bibliotheekwerk uit in het uitvoeringsprogramma.

Wat de provincie bijdraagt. De provincie draagt zorg voor voldoende financiering van Rijnbrink, zodat Rijnbrink haar wettelijke taken en de afspraken uit het convenant kan uitvoeren. Zij biedt ambtelijke ondersteuning en projectleiding aan de stuurgroep Gelders bibliotheekwerk en faciliteert zo kennisdeling en dialoog namens de stuurgroep. Provincie Gelderland blijft zich actief inzetten voor Vaardig Vooruit, het provinciebrede programma voor bevordering van basisvaardigheden in samenwerking met ROC Nijmegen, de SGB en Rijnbrink.

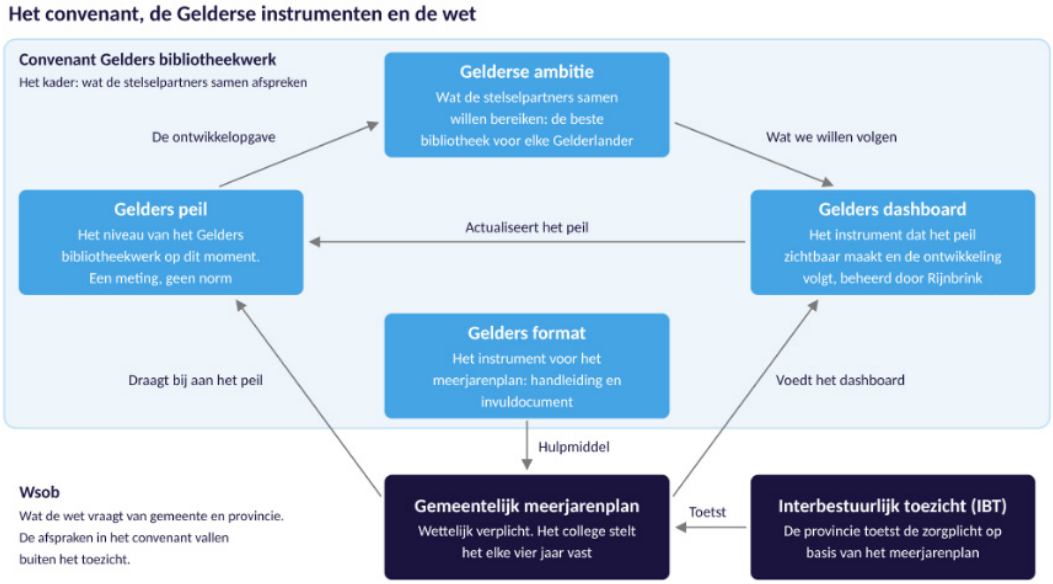
Samenwerking en overleg

De stuurgroep Gelders bibliotheekwerk is verantwoordelijk voor de uitvoering, evaluatie en doorontwikkeling van het convenant. Zij vergadert ten minste twee keer per jaar en beslist op basis van consensus. De vergaderstukken staan op de website van VNG Gelderland. Ten minste één keer per jaar onderzoekt de stuurgroep de ontwikkeling van het Gelders bibliotheekwerk, onder andere op basis van het Gelders dashboard. Zij presenteert de uitkomsten aan alle convenantpartners. Als de stuurgroep daarbij vaststelt dat het convenant niet het gewenste effect heeft, of wanneer een partij zich niet aan de afspraken houdt, dan spreken de partijen elkaar daarop aan om tot een oplossing te komen. De stuurgroep is geen orgaan voor geschilbeslechting.

Minimaal één keer per jaar komen vertegenwoordigers van alle stelselpartners op bestuurlijk niveau bij elkaar, op initiatief van de stuurgroep. Zij bespreken de ontwikkeling van het Gelders bibliotheekwerk, het functioneren van het stelsel en de werking van het convenant. Deze bijeenkomst kan ook de vorm van een symposium of festival hebben, zodat ook kennisdeling en ontmoeting worden gefaciliteerd.

Een stelselpartner die een wijziging van het convenant of de rol van de stuurgroep voorstelt, meldt dat schriftelijk aan de stuurgroep. De stuurgroep beslist daarover in de eerstvolgende vergadering. Voor een wijziging van het convenant is de schriftelijke instemming van alle partijen nodig. Een Gelderse gemeente of bibliotheek die niet bij de start ondertekent, kan later toetreden. Zij dient daarvoor een verzoek in bij de stuurgroep. Voor organisaties die later toetreden, geldt dezelfde einddatum, 20 januari 2032.

6 Gelderse ambitie, Gelders peil, Gelders dashboard en Gelders format

Het convenant is het kader. Daarin leggen de stelselpartners vast wat zij samen willen bereiken, op welke doelen zij zich richten en welke instrumenten beschikbaar zijn om de ontwikkeling van het Gelders stelsel te volgen. Het Gelders peil is het niveau van het Gelders bibliotheekwerk op een bepaald moment (een 'foto'). Het Gelders dashboard is het instrument dat dat niveau en de ontwikkeling ervan zichtbaar maakt (de 'film'). Het Gelders format meerjarenplan Wsob is het instrument voor het gemeentelijk meerjarenplan (paragraaf 7). Het meerjarenplan zelf en het interbestuurlijk toezicht daarop volgen uit de wet. De afspraken in het convenant vallen buiten dat toezicht.

Rijnbrink ontwikkelt en beheert het dashboard op basis van openbare gegevens, zoals de Wsob-gegevenslevering (artikel 11), data van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) en informatie uit de meerjarenplannen. Gemeenten en bibliotheken leveren daarvoor geen extra gegevens aan. De landelijke cijfers over een kalenderjaar komen pas in september van het jaar daarna beschikbaar. Rijnbrink rapporteert daarom één keer per jaar over het Gelders peil. Het dashboard dient om van elkaar te leren en het gesprek te voeren. Het is geen afrekenmodel of ranglijst. Het dashboard maakt zichtbaar waaraan wij nog willen werken. Wethouders, ambtenaren en bibliotheekbestuurders kunnen het gebruiken om nieuwe plannen te onderbouwen en het gesprek te voeren over toegankelijkheid en impact.

7 Gelders format meerjarenplan Wsob

Met het oog op de zorgplicht en de extra rijksmiddelen vanaf 2027 ontstond bij Gelderse gemeenten en bibliotheken behoefte aan een eenduidig format voor het gemeentelijk meerjarenplan. Het Gelders format bestaat uit een handleiding en een invuldocument. KWINK groep stelde het op met een gebruikersgroep van gemeenten en bibliotheken, Rijnbrink en de provincie. De stuurgroep stelde versie 0.8 vast in mei 2026. Zodra de wettekst en VNG-handreiking definitief zijn, actualiseren wij het format tot versie 1.0. In die versie verwerken wij ook de eerste ervaringen die met versie 0.8 al zijn opgedaan.

Een meerjarenplan dat volledig en correct volgens het Gelders format is ingevuld, voldoet aan de eisen die de wet eraan stelt. Het kan nu al worden gebruikt en uiterlijk 1 juli 2028 worden ingediend in het kader van het interbestuurlijk toezicht. Dat garandeert niet dat een gemeente inhoudelijk aan de zorgplicht voldoet. Dat toetst de provincie op basis van de inhoud van het plan. Zodra versie 1.0 is vastgesteld, vervalt versie 0.8. Gemeenten die op dat moment al een meerjarenplan op basis van versie 0.8 hebben vastgesteld, hoeven het niet aan te passen.

Met het convenant spreken gemeenten af het Gelders format te gebruiken als hulpmiddel voor het opstellen van een gemeentelijk meerjarenplan. Het format reikt hulpvragen, alternatieven en databronnen aan. Het gebruik van dit format is wettelijk niet verplicht. Gemeenten zijn vrij in hun keuze voor een ander of eigen format. De handleiding en het invuldocument staan op de websites van VNG Gelderland en Rijnbrink.

Gebruik van het Gelders format draagt bij aan:
- Eenduidig toezicht: als bron voor het IBT helpt het format bij consistent toezicht;
- Duidelijkheid: een gemeente die het format goed toepast, kan erop vertrouwen dat het plan aan de wettelijke eisen voldoet;
- Kwaliteit: de handleiding helpt stapsgewijs, met voorbeelden en hulpvragen;
- Effectiviteit: het meerjarenplan helpt bibliotheekbeleid te formuleren dat bijdraagt aan gemeentelijke doelen.

8 Referentiekader: cijfers en streefwaarden

De cijfers in deze paragraaf bieden context voor het gesprek met en tussen stelselpartners en bestuurslagen. Het zijn geen afspraken en geen normen.

Het Gelders bibliotheeknetwerk. Alle 51 Gelderse gemeenten dragen bij aan bibliotheekvoorzieningen, veel van hen samen met buurgemeenten. De 18 bibliotheekorganisaties, verenigd in de SGB, ontvangen samen 7,3 miljoen bezoeken per jaar. Daarmee zijn de bibliotheken de meest bezochte maatschappelijke en culturele voorzieningen van Gelderland. Zij hebben samen 193 locaties, zoals vestigingen, servicepunten, afhaalpunten en bibliobushaltes.[5] Provincie Gelderland bekostigt Rijnbrink en faciliteert de samenwerking.

5 Bron: handout bestuurlijk traject Gelders bibliotheekwerk (oktober 2026).

Prestaties en bekostiging in Gelderland[6]

Indicator	Gelderland minimum	Gelderland gemiddeld	Gelderland maximum	Landelijk gemiddeld
Bezoeken per inwoner	1,5	3,4	5,2	3,3
Percentage lid	16,6%	22,0%	26,3%	21,2%
Uitleningen per lid	11,0	16,6	23,8	14,2
Activiteiten per 1.000 inwoners	niet bekend	26,7	niet bekend	22,3
Scholen met de Bibliotheek op school (schooljaar 2024-2025)	0%	57,6%	100%	61,0%
Subsidie per inwoner, exclusief huisvestingslasten	€ 12,16	€ 17,90	€ 30,26	€ 20,22

6 Bron: KB, Wsob-gegevenslevering over 2025 (voorlopige cijfers, 10 september 2026) en Dashboard Bibliotheekstatistiek. Minimum en maximum gelden per bibliotheekorganisatie. De Bibliotheek op school: KB, Dienstverlening voor jeugd 2024-2025 (maart 2026).

De gemeentelijke subsidie exclusief huisvesting ligt in Gelderland gemiddeld € 2,32 per inwoner lager dan landelijk. De bandbreedte tussen bibliotheekorganisaties is groot. Deze cijfers staan ook in de handout. In het convenant spreken wij de ambitie uit het goede niveau van het Gelders bibliotheekwerk te behouden en te blijven ontwikkelen. Op de prestaties ligt het Gelders bibliotheekwerk boven het landelijk gemiddelde. Een hoger Gelders peil is een gezamenlijke ambitie, geen norm per gemeente.

Extra rijksmiddelen. Het Rijk stelt structureel ongeveer € 60 miljoen per jaar extra beschikbaar voor de bibliotheek. In 2025 en 2026 ontvangt een gemeente via een decentralisatie-uitkering € 2,95 per inwoner, met een minimum van € 100.000. In Gelderland ontvangen 26 gemeenten dit drempelbedrag. Omdat de wetswijziging nog niet is afgerond, loopt de decentralisatie-uitkering in 2027 door: landelijk € 62 miljoen, € 3,05 per inwoner met een minimum van € 105.000 (septembercirculaire gemeentefonds 2026). Daarna gaan de middelen naar verwachting naar de algemene uitkering van het gemeentefonds. Gemeenten mogen middelen uit de decentralisatie- en algemene uitkering vrij besteden.

Streefwaarden uit de VNG-handreiking

De Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) werkt aan een handreiking voor gemeenten. Deze bevat streefwaarden, gebaseerd op het normenkader van de Vereniging Openbare Bibliotheken (VOB). De VNG publiceert de handreiking pas als de wet definitief is. Omdat de streefwaarden nog niet officieel zijn gepubliceerd en kunnen wijzigen, nemen wij ze in deze toelichting niet op.

9 Ontwikkelagenda

De stuurgroep stelt jaarlijks een concept voor de ontwikkelagenda op. De stelselpartners geven daarop feedback tijdens de jaarlijkse bijeenkomst. Daarna stelt de stuurgroep de ontwikkelagenda vast. Onderwerpen op de ontwikkelagenda dragen bij aan het realiseren van doelen die stelselpartners zich hebben gesteld. Om overlap met het Gelders Netwerkplan van de Samenwerkende Gelderse Bibliotheken te beperken ligt de focus van de ontwikkelagenda op versterking van het Gelderse stelsel. De eerste agenda zal vooral gericht zijn op uitvoering geven aan het convenant en het (door)ontwikkelen van de Gelderse instrumenten.

Te denken valt aan onderwerpen als:
- Opleveren versie 1.0 van het Gelders format
- Verzamelen eerste ervaringen met Gelders format meerjarenplan Wsob
- Presenteren eerste dashboard en Gelders peil
- Faciliteren van regionale ontmoetingstafels voor bestuurders/beleidsambtenaren (naar aanleiding van de positieve ervaringen met de regiotafels)
- Organiseren inspiratiesessie voor raadsleden om hun beeld van bibliotheken te verrijken met goede Gelderse voorbeelden
- Verkennen van mogelijkheid om gezamenlijke impactmeting te ontwikkelen
- Bijeenkomst rondom Vaardig Vooruit en andere inspanningen rondom bevordering van basisvaardigheden

10 Verhouding tot het landelijk Bibliotheekconvenant 2024-2027

Het landelijk Bibliotheekconvenant 2024-2027 is gesloten door OCW, IPO, VNG, KB, SPN en VOB.[7] Wij onderschrijven de drie maatschappelijke opgaven uit dat convenant: een geletterde samenleving, participatie in de informatiesamenleving en een leven lang ontwikkelen. Dat geldt ook voor de vierde opgave: de basis op orde. Deze opgave gaat over robuuste toekomstbestendige bibliotheekorganisaties. Het Convenant Gelders bibliotheekwerk herhaalt deze afspraken niet. Het landelijk convenant beschrijft wat de sector wil bereiken. Het Gelderse convenant beschrijft hoe wij dat in Gelderland doen, met eigen instrumenten en met ruimte voor lokale keuzes. Het landelijk convenant loopt af tijdens de looptijd van het Gelderse convenant. Wij sluiten dan aan bij de opvolger.

7 Bron: Bibliotheekconvenant 2024-2027 en de persberichten van VNG, IPO en VOB bij de ondertekening.

Kenmerk	Landelijk Bibliotheekconvenant 2024-2027	Convenant Gelders bibliotheekwerk
Karakter	Strategisch en richtinggevend voor heel Nederland. Bepaalt wat de sector landelijk wil bijdragen.	Stimulerend en toepasbaar. Beschrijft hoe de Gelderse stelselpartners elkaar bestuurlijk en praktisch ondersteunen.
Partijen	OCW, IPO, VNG, KB, SPN en VOB.	Gelderse gemeenten, Gelderse bibliotheekorganisaties, Rijnbrink en provincie Gelderland.
Verhouding tot de Wsob	Volgt de landelijke kaders en de wetswijziging.	Anticipeert op de zorgplicht en verbindt lokale keuzes aan concrete Gelderse instrumenten.
Inhoud	Drie maatschappelijke opgaven met acties per partij, uitgewerkt in de landelijke Netwerkagenda.	Vijf Gelderse doelen, vertrekkend vanuit de opgaven van gemeenten, met ruimte voor lokale keuzes.
Instrumenten	Landelijke Netwerkagenda.	Gelders format, Gelders dashboard met het Gelders peil, en ontwikkelagenda.
Toezicht	Voortgang op landelijk niveau, minimaal jaarlijks overleg op initiatief van de minister van OCW.	Buiten het interbestuurlijk toezicht. De stuurgroep vergadert minimaal twee keer per jaar; alle stelselpartners hebben minimaal één keer per jaar bestuurlijk overleg over de voortgang.
Ontwikkeling	Vaste strategische cyclus.	Jaarlijkse ontwikkelagenda, gericht op versterking van het Gelderse stelsel.
Looptijd	Tot september 2027.	Vijf jaar, van 20 januari 2027 tot 20 januari 2032. Daarna stilzwijgende verlenging met een jaar, tenzij partijen voor het einde van de looptijd andere afspraken maken.

26 300 317